

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja ilgspējīgai attīstībai

Andris Širovs (M. biol., M. iur.)

Pierīgas reģionālās administrācijas direktors

Zinātniski – praktiskā konference «Ķemeru Nacionālā parka pirmie 20»

Jaunķemeri 20.10.2017

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmas funkcijas

Ekosistēmas galvenā funkcija ir nodrošināt enerģijas plūsmu starp dzīvās dabas elementiem un vielu riņķojumu starp dzīvās un nedzīvās dabas elementiem

Biocenoze
(augi, dzīvnieki,
mikroorganismi,
sēnes)

Biotops
(mitrums,
temperatūra,
apgaisojums)

Ekosistēmu sniegtie pakalpojumi

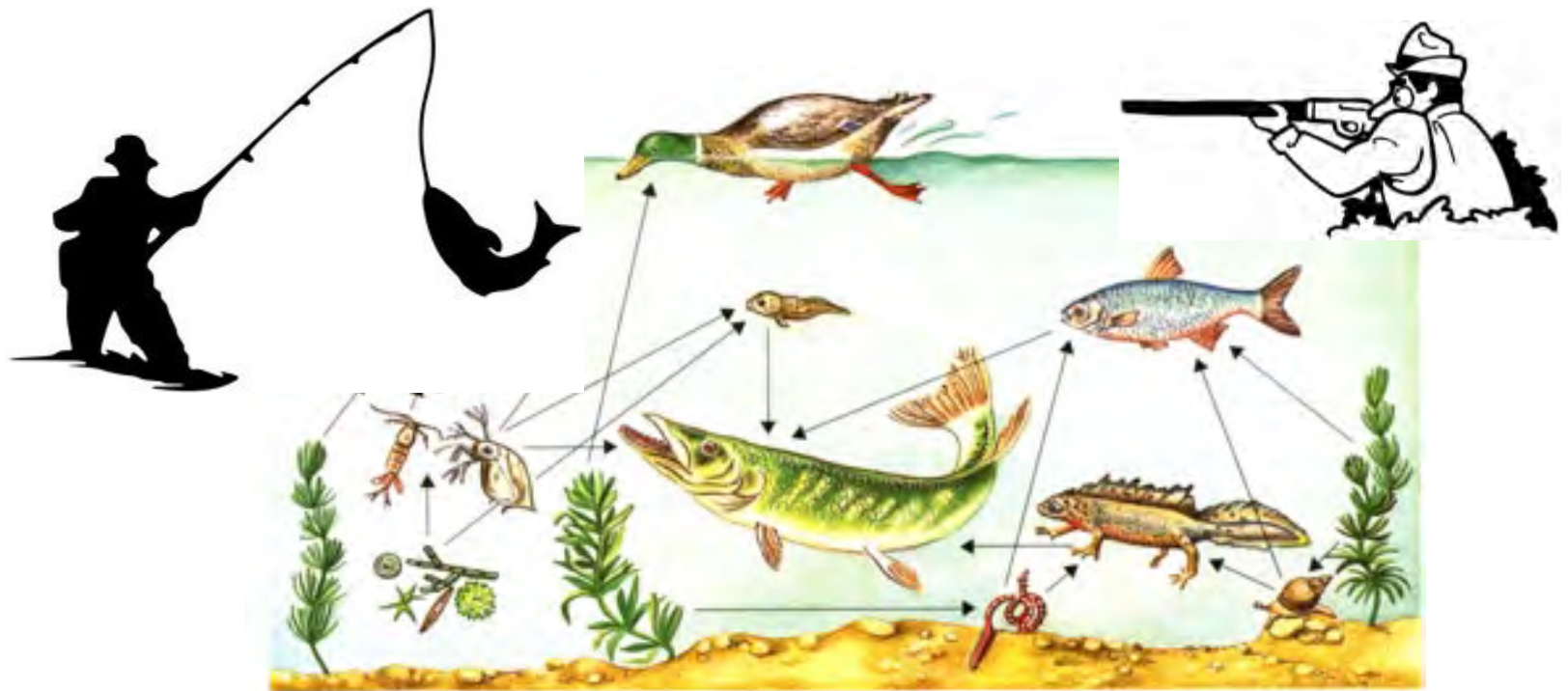
Ekosistēmu pakalpojumi ir:

- pakalpojumi, kā “ekoloģiskie procesi, kas nodrošina un apmierina cilvēka eksistences vajadzības” (*Daily 1997*);
- pakalpojumi, kā “labumi, ko cilvēki iegūst no dabas” (*Costanza et al. 1997, MEA 2005*);
- pakalpojumi, kā “ekoloģijas komponenti, kas nepastarpināti tiek izmantoti cilvēku labklājības nodrošināšanai” (*Boyd and Bandhaf 2007; Fisher et al. 2008*).

Dabas aizsardzības
pārvalde

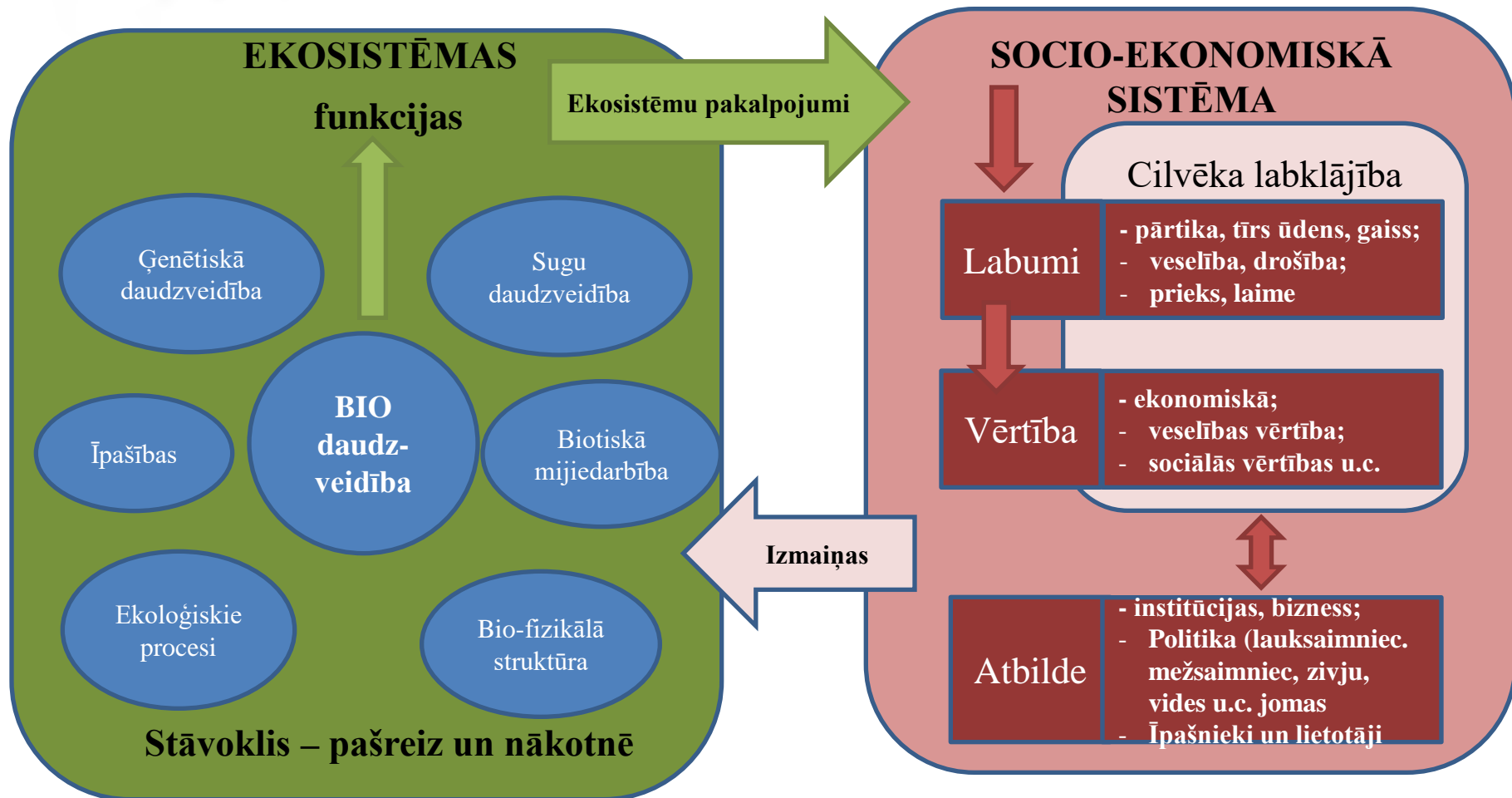
Ekosistēmas pakalpojumi

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmu pakalpojumu saikne ar socio-ekonomisko sistēmu

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmu sniegtie pakalpojumi

Ekosistēmu pakalpojumi

Nodrošināšanas
pakalpojumi

Regulēšanas
pakalpojumi

Kultūras
pakalpojumi

Ekosistēmu pakalpojumu grupas

Nodrošināšanas pakalpojumi

pārtika un
dzeramais ūdens

izejmateriāli

enerģija
(biomasas enerģija
un mehāniskā
enerģija)

Dabas aizsardzības
pārvalde

Pārtika & ūdens

Dabas aizsardzības
pārvalde

Izejmateriāli & kurortoloģija

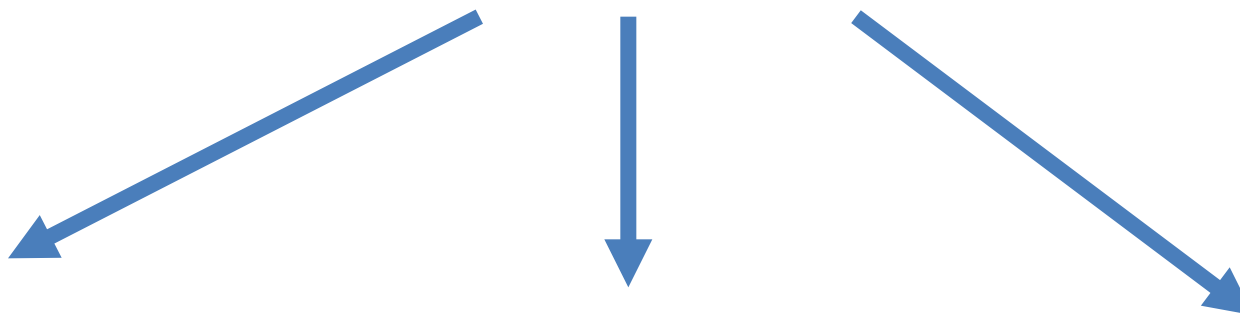
Dabas aizsardzības
pārvalde

Energija

Ekosistēmu pakalpojumu grupas

Regulēšanas pakalpojumi:

dažādu vielu aprite –
ūdens, gāzu,
cieto daļiņu
saistīšana
un akumulēšana

apputeksnēšana,
augšnes
veidošanās

klimata
regulācija

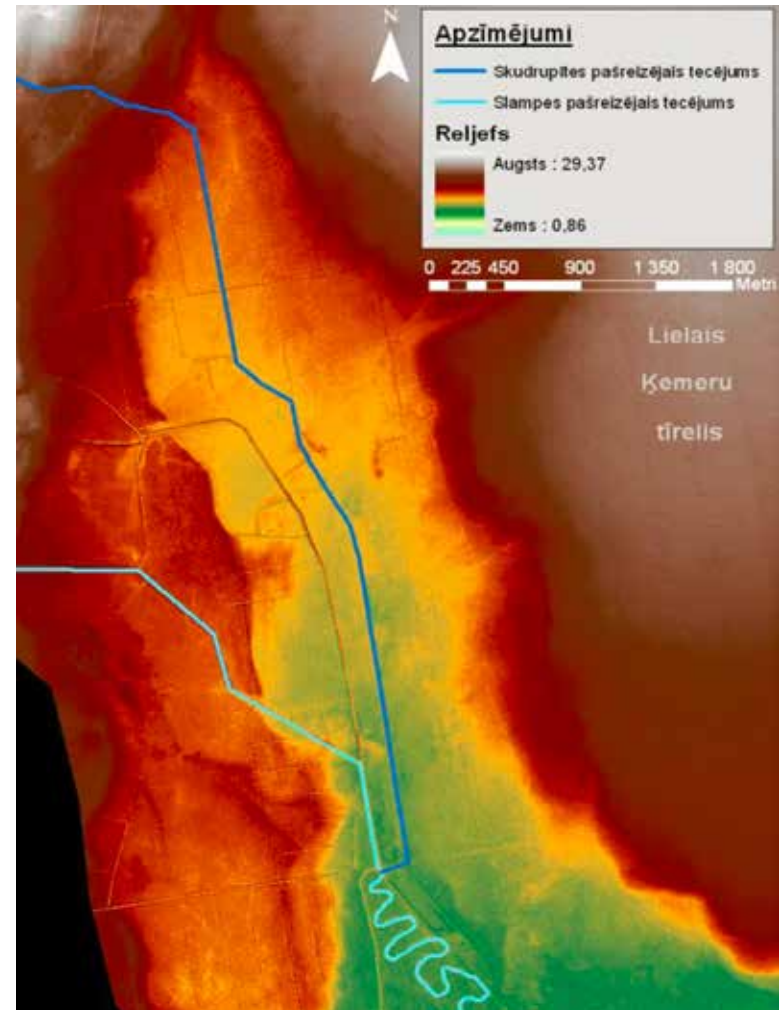
Dabas aizsardzības
pārvalde

Regulēšanas pakalpojumi

Apmēram 1/3 pasaules CO₂ ir
deponēts mitrājos

Palienes ir nozīmīgas palu
un plūdu mazināšanai

Ekosistēmu pakalpojumu grupas

Kultūras pakalpojumi:

fiziska un intelektuāla mijiedarbība ar ekosistēmu – augu un dzīvnieku izmatošana eksperimentos, ainavu baudīšana, dabas izglītība, izglītošana, kultūras un dabas mantojums; rekreācija un atpūta; radošā iedvesma u.c.;

garīga mijiedarbība ar ekosistēmu – dabas simboliskā un garīgā vērtība; svētvietas.

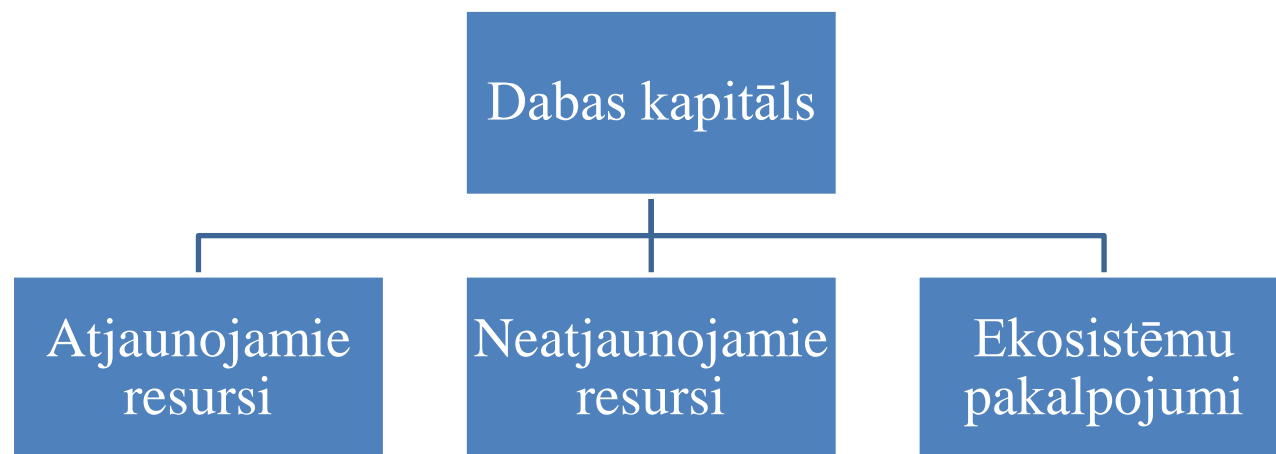

Dabas aizsardzības
pārvalde

Kultūras funkcijas

Ekosistēmu pakalpojumi – dabas kapitāla daļa

Avots: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam

Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšana

- Nosakot ekosistēmu pakalpojumu *noderīgo* vērtību, veic ekosistēmas pakalpojumu:
- **biofizikālo** novērtējumu (ekosistēmas struktūru un funkcijas);
  - **sociālo** novērtējumu (sabiedrībai nozīmīgu ekosistēmu pakalpojumu noskaidrošana);
  - **ekonomisko** novērtējumu (ekosistēmas pakalpojumu vērtības izteikšana naudā).

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmu pakalpojumi Jaunķemeru piemērs - kartējums

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ekosistēmu pakalpojumi

Jaunķemeru piemērs – biotopu vērtējums

Ekosistēmu pakalpojumi

Jaunķemeru piemērs – nodrošinājuma pakalpojumi

4. *tabula. Indikatoru piemēri ekosistēmu pakalpojumu nodrošinājuma (potenciāla un reāli izmantotā) (pēc Burkhard et al. 2014a)*

Ekosistēmu pakalpojumi		Indikatori (Rādītāji)	
		EP potenciāla novērtēšanai	Izmantotā EP apjoma novērtēšanai
Nodrošinājuma pakalpojumi	Savvaļas augi, sēnes aļģes un to produkti; Savvaļas zivis	Attiecīgo sugu pieejamais daudzums; savvaļas sugu indivīdu daudzums un/vai pieaugums (n/ha; kg/ha; kg/ha + kg/ha gadā; kJ/ha + kJ/ha gadā)	Savākto savvaļas produktu daudzums (kg/ha gadā); nozvejoto/makšķerēto zivju daudzums (kg/gadā; skaits/gadā);
	Šķiedras un citi materiāli no augiem, aļģēm un dzīvniekiem tiešai izmantošanai vai pārstrādei	Saimnieciskai darbībai izmantojamā koksnes krāja (m ³ /gadā)	Nocirstās koksnes apjoms (m ³ /gadā)
	Materiāli no augiem, aļģēm un dzīvniekiem izmantošanai lauksaimniecībā	Pieejamais aļģu biomasas apjoms, ko var izmantot kā mēslojumu (m ³ /gadā)	Savākto aļģu biomasas ieguve mēslošanai (m ³ /gadā)
	Ārstniecības augi	Medicīnā, bioķīmijā un kosmētikā izmantojamo vielu skaits un daudzums (kg/ha; n/ha); uzkrājums +/- primārā neto produktivitāte gadā (t C/ha + t C/ha gadā; kJ/ha + kJ/ha gadā)	Savākto ārstniecības augu daudzums (kg/ha/gadā)
	Augu valsts izcelsmes resursi enerģijas ieguvei	Pieejamais aļģu biomasas apjoms ieguve enerģijas ražošanai (m ³ /gadā)	Savākto aļģu biomasas ieguve enerģijas ražošanai (m ³ /gadā)
	Abiotiskie enerģijas ieguves avoti	Potenciāli iegūstamās enerģijas apjoms, (MW/ha; Mw/m ³ ūdens)	Iegūtā enerģija (kWh/ha gadā); saražotā elektrība (kWh/ha gadā);

Ekosistēmu pakalpojumi

Jaunķemeru piemērs – regulējošie pakalpojumi

Regulējoši	Filtrācijas / piesaistes / glabāšanas / uzkrāšanas procesi ekosistēmās	Barības vielu (N,P) aprites ātrums gadā; augsnes potenciāls (katjonu apmaiņas kapacitāte, augsnes organiskais ogleklis, granulometriskais sastāvs)	Augiem pieejamo barības vielu daudzums (kg/ha gadā); barības vielu pārpalikums (kg/ha gadā)
	Šķīdināšana atmosfērā, saldūdens un jūras ekosistēmās; gaisa kvalitātes regulācija	Koku vainagu laukuma indekss, atšķirība starp nokrišņu daudzumu atklātā laukā un zem koku vainagiem (kg/ha); emisijas koncentrācija (ppm)	Piesaistīto aerosolu vai piesārņojošo vielu daudzums (kg/ha gadā); gaisa kvalitātes standartu amplitūdas (ppb)
	Smaku / trokšņu / vizuālu ietekmju mazināšana		
	Erozijas kontrole: veģētācijas segums, kas aizsargā sauszemes ekosistēmas	Veģētācijas segums (%); augsnes zudums ūdens vai vēja dēļ (kg/ha gadā); universālā augsnes zudumu un erozijas kalkulatora faktori, pēc kuriem nosaka potenciālo augsnes zuduma un nogrūvumu biežumu (n/ha gadā)	Saglabātais vai nogulsņējies augsnes daudzums (kg/ha gadā); novērstie erozijas gadījumi (n/gadā)
	Buferfunkcija un masu plūsmas vājināšana: upju sedimentu transports un uzkrāšana		
	Ūdens aprites cikla un ūdens plūsmas uzturēšana	Ūdens uzkrāšanas spēja (m ³ /ha); gruntsūdeņu atjaunošanās ātrums (mm/ha gadā)	Ekosistēmas uzturēšanai patērētais ūdens daudzums, piemēram, ūdens daudzums, ko patērē augi, dzīvnieki vai procesi augsnē (m ³ /ha gadā); mitrums (v%); ūdens atlikums (m ³ /ha gadā)
	Aizsardzības pret dabas stihijām (plūdiem un vētrām)	Ūdens uzkrāšanas kapacitāte (m ³ /ha); dabiskie aizsargšķēršļi (kāpas, dzīvžogi, koki) (%; m/ha; ha)	Aizsardzības gadījumi pret dabas stihijām (n/gadā); novērstie nāves gadījumi (n/gadā); no bojājumiem aizsargātais īpašums vai infrastruktūra (n/a; €/a)

Ekosistēmu pakalpojumi

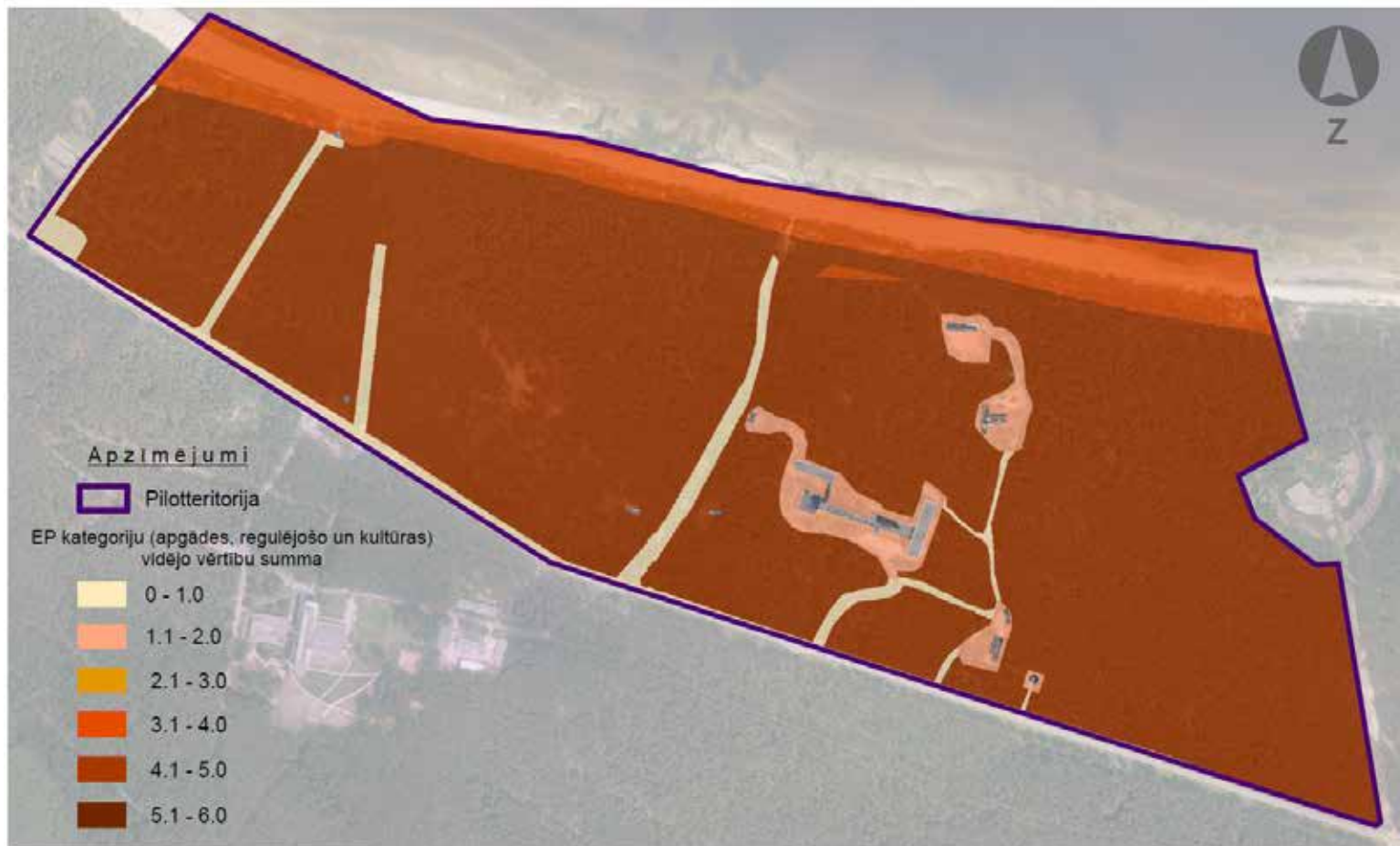
Jaunķemeru piemērs – kultūras pakalpojumi

Kultūras	Augu, dzīvnieku un ainavas izmantošana eksperimentālām vai izjūtu sniedzošām aktivitātēm (putnu vērošana, ainavas fotogrāfēšana, u.c.)	Tūrisma pakalpojumu un objektu skaits (piemēram, viesnīcas, restorāni, pastaigu takas, autostāvvietas (n/ha)); aptauju rezultāti par iecienītākajiem dabas un atpūtas resursiem (neskartas savvaļas ainavas pārgājieni, sports)	Tūrisma pakalpojumu saņēmēju un objektu apmeklētāju skaits (n/objektā gadā); tūrisma apgrozījums (€/ha gadā)
	Fiziska ainavu baudīšana dažādos vides apstākļos: pastaigas, peldes, sauļošanās, sporta aktivitātes piekrastē		
	Estētiska: vietas izjūta, dabas/ainavas pievilcība	Ainavas novērtējums, kas iegūts aptaujājot respondentus;	Attiecīgās ainavas/ekosistēmas zīmējumu/ilustrāciju, dziesmu, produktu portretējumu skaits (n/ainavas tips);
		ainavas skaistuma novērtējums, izmantojot ainavu struktūru aprakstošos indikatorus	
	Izglītojoša darbība, izmantojot ekosistēmu	Vides izglītības iespējas (n/ha)	Vides izglītības pasākumi un to apmeklētāju skaits (n/gadā)
	Kultūras mantojums saistīts ar ekosistēmu	Platība un potenciāli dabiski piemērotu vietu skaits tradicionālai zemes izmantošanai	Tradicionālo zemes izmantošanas veidu skaits (n/ha); nodarbināto skaits tradicionālajos zemes izmantošanas veidos (n/ha)
		(ha/ha; n/ha); aptaujas rezultāti par vietējo iedzīvotāju vēlmēm	
Izklaide: pieredze par ekosistēmu no medijiem	Novērtējums, kas iegūts aptaujājot respondentus	Filmu/programmu un citu vizuālo materiālu skaits/ilgums	
Simboliska nozīme	Simbolisku objektu skaits (n/ha)	Simbolisku objektu apmeklējumu skaits	

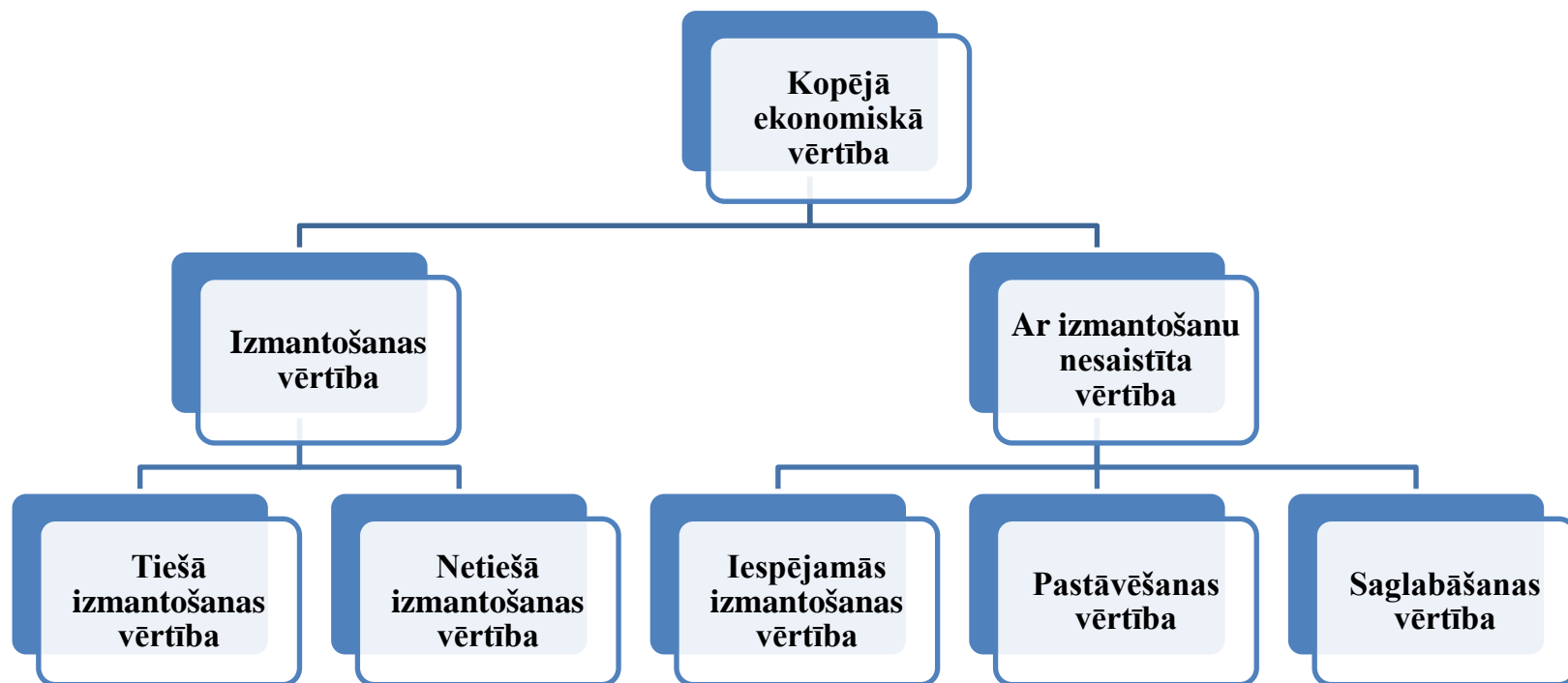
Avots: http://ekosistemas.daba.gov.lv/public/lat/rezultati_un_publicacijas1/ekosistemu_pakalpojumu_kartesana/#Nosl_zin

LIFE Ekosistēmu pakalpojumi

Jaunķemeru piemērs – EP integrētais novērtējums ($\text{vid.EP}_i = \text{vid.EP}_N + \text{vid.EP}_R + \text{vid.EP}_K$)

Ekosistēmu pakalpojumu ekonomiskā vērtība

Ekosistēmu pakalpojumi, Jaunķemeri, ekonomiskais novērtējums

Jaunķemeru pilotteritorijā EP monetārās
vērtības sezonālā korekcija gada griezumā

Apmeklējuma vieta	Monetārā vērtība (EUR)	Platība (ha)	Monetārā vērtība (EUR/ha)
Pludmale	€110336.07	10.22	€10796.09
Apbūves teritorija	€234057.17	10.54	€22206.56
Meža teritorija	€68427.84	72.84	€939.43
Kopā	€412821.08	93.6	€4410.48

Dabas aizsardzības
pārvalde

Paldies par uzmanību!

Dabas aizsardzības
pārvalde

Andris Širovs
Pierīgas reģionālās
administrācijas direktors
«Meža māja», Ķemeri, Jūrmala
Tālr. 29297579
andris.sirovs@daba.gov.lv
www.daba.gov.lv